

своїми рекомендаціями, які перелік і зміст яких не визначено, по забезпеченню діяльності об'єкта критичної інфраструктури може поставити його у складне фінансове становище.

3. Одним з обов'язків оператора, визначених у статті 21 вказаного Закону, є необхідність завчасно, але не менше ніж за 30 календарних днів до дати зміни стану об'єкта критичної інфраструктури або його частини, інформувати уповноважений орган у сфері захисту критичної інфраструктури України про наміри змінити цільове призначення, режим функціонування чи намір передати права на об'єкт критичної інфраструктури та виконувати надані їм висновки та рекомендації. На практиці в окремих випадках це може призвести до блокування певних комерційних угод без наявності висновок чи рекомендації у сфері захисту критичної інфраструктури України з дозволом вчинення тої чи іншої дії, спрямованої на змінення цільового призначення, режиму функціонування чи зміни права власності на об'єкт критичної інфраструктури, що також містить певні корупційні ризики.

Реалізація окреслених вище проблеми в окремих випадках можуть стати підставою звернень до Європейського суду з прав людини з метою встановлення порушень Україною Протоколу 1 до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, наслідком чого може стати виплата сатисфакцій за рахунок платників податків.

Родигін Артем Сергійович,
здобувач Науково-дослідного
інституту публічного права

ОБҐРУНТУВАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ ОПЕРАТИВНО- РОЗШУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Науковці (визнаючи необхідність визначення окремими блоком оперативно-розшукових заходів, що здійснюються з метою забезпечення негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НСРД), вважають, що оперативні підрозділи здійснюють оперативне супроводження досудового розслідування взагалі, а не забезпечення конкретного НСРД, і в такому контексті не потребується додаткове нормативне регулювання. Також існує думка, що діяльність із збирання оперативними підрозділами інформації, необхідної для ефективного досудового розслідування (як у межах виконання доручень слідчого,

прокурора, так і поза їх межами), здійснюється у межах оперативного супроводження кримінального провадження, у межах якого оперативні підрозділи мають шукати й виявляти факти, осіб, документи та речі, що мають значення для кримінального провадження. Не маючи нічого проти такої інтерпретації, ми позиціонуємо, що оперативно-розшукове забезпечення НСРД може здійснюватися в залежності від наявності доручення на проведення конкретної НСРД, або суб'єкта, який це забезпечення здійснює.

Тобто, формально виокремлюється в окремий блок ОРЗ, які здійснюються на стадії кримінального процесу, коли кримінальне провадження вже почато і які є фактично змістом оперативного супроводження досудового розслідування. Оцінюючи рівень нормативного забезпечення необхідно одразу звернути увагу на термінологію, що використовується. У теоретичних розробках вживаються терміни «використання матеріалів ОРД», «оперативне супроводження досудового розслідування», «оперативне супроводження кримінального провадження». Ми, натомість пропонуємо використовувати також термін «оперативно-розшукове забезпечення НСРД». Обґрунтовуючи нашу позицію ми виходимо з наступних логічних посилянь:

– термін «використання матеріалів ОРД» використовується у законах та нормативних актах, що регламентують ОРД. Зокрема у ст. 10 Закону [1] зазначено, що матеріали оперативно-розшукової діяльності можуть використовуватися: як приводи та підстави для початку досудового розслідування; для отримання фактичних даних, які можуть бути доказами у кримінальному провадженні; для попередження, виявлення, припинення і розслідування злочинів, розвідувально-підривних посягань проти України, розшуку злочинців та осіб, які безвісти зникли; для забезпечення безпеки працівників суду, правоохоронних органів та осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, членів їх сімей та близьких родичів, а також співробітників розвідувальних органів України та їх близьких родичів, осіб, які конфіденційно співпрацюють або співпрацювали з ними, та членів їх сімей; для взаємного інформування підрозділів, уповноважених здійснювати оперативно-розшукову діяльність, та інших правоохоронних органів; для інформування державних органів відповідно до їх компетенції;

– термін «оперативне супроводження досудового розслідування» не зазначений у жодному Законі, але практично замінює термін «використання матеріалів ОРД» у всіх відомчих нормативних актах, які регламентують цей механізм;

– термін «оперативно-розшукове забезпечення НСРД» використовується лише дотично у теоретичних розробках.

Причиною такого становища є підхід законодавця, який намагається регламентувати певну нову процедуру, використовуючи стару термінологію. Як ми зазначали у попередньому підрозділі генеза полягала саме у русі від ситуації, коли було відсутнє взагалі нормативне регулювання негласних дій до ситуації, коли демократичні зміни соціуму, перехід до захисту у першу чергу прав людини (і громадянина) обумовили необхідність таких змін, які б забезпечили функціонування механізму який би дозволив превалювати правам людини над інтересами держави. Саме на це було спрямовано зміни у системі кримінальної юстиції взагалі і механізмі санкціонування та проведення негласних (ОРЗ та НСРД) дій. Тому перехід від терміну «використання матеріалів ОРД» до терміну «оперативне супроводження досудового розслідування» був обумовлений саме зміною механізму внаслідок демократичних перетворень. Окрім цього, аналіз ст. 10 Закону [1] свідчить, що ряд напрямків використання матеріалів ОРД не спрямований на «оперативне супроводження досудового розслідування» наприклад «інформування державних органів відповідно до їх компетенції», «розшук ... осіб, які безвісти зникли», «попередження, виявлення, припинення ...розвідувально-підривних посягань проти України», «взаємне інформування підрозділів, уповноважених здійснювати оперативно-розшукову діяльність, та інших правоохоронних органів». Оцінюючи вищезазначене, можна констатувати, що поняття «оперативне супроводження досудового розслідування» вужче за змістом ніж поняття «використання матеріалів ОРД». Так само, аналізуючи ту ж норму можна констатувати що використання матеріалів ОРД як «приводів та підстав для початку досудового розслідування», «для попередження, виявлення, припинення ... злочинів, ... розшуку злочинців...»; «для забезпечення безпеки працівників суду, правоохоронних органів..., а також співробітників розвідувальних органів України та їх близьких родичів...» відноситься до вирішення завдань досудового розслідування шляхом його оперативного супроводження, але не до забезпечення підготовки та проведення НСРД. Відповідно зміст поняття «оперативно-розшукове забезпечення НСРД» вужче ніж поняття «оперативне супроводження досудового розслідування» і полягає у використанні сил та засобів ОРД з метою отримання фактичних даних, які можуть бути доказами у кримінальному провадженні; розслідування злочинів; розшуку злочинців; забезпечення

безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, членів їх сімей та близьких родичів.

Обґрунтовуючи таку думку ми виходимо саме з позиції, що: по перше, проведення НСРД – це один з інструментів фіксації доказової інформації і тому отримання фактичних даних, які можуть бути доказами у кримінальному провадженні за допомогою сил та засобів ОРД це однозначно складова оперативно-розшукового забезпечення НСРД; по друге, метою проведення НСРД є розслідування злочинів і тому забезпечення НСРД силами та засобами ОРД – один зі способів забезпечити саме розслідування, а не тільки розкриття злочинів. Що стосується розшуку злочинців, то дійсно, у процесі досудового розслідування оперативні підрозділи в межах виконання доручень слідчого, прокурора можуть займатися розшуком певних осіб (співучасників, свідків, очевидців), речей та документів, які необхідні для виконання завдань кримінального провадження, а механізм їх розшуку передбачає також проведення НСРД у ході яких однозначно задіюються сили та засоби ОРД. Ідентична ситуація виникає також у випадку коли необхідно забезпечити безпеку свідка, або інших осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві.

Враховуючи вищезазначене, можна констатувати, що практично виникла ситуація, коли оперативно-розшукове забезпечення НСРД є доцільним та необхідним, але у Законі це прямо не вказується. Науковці вважають, що така ситуація зумовлена прогалинами законодавства, які пов'язані з регулюванням захисту прав громадян при застосуванні певних заходів у процесі оперативного супроводження, оскільки під час їх проведення можуть обмежуватися права і свободи громадян, адже збирається інформація про осіб без їх згоди. На нашу думку, під час виконання доручення на проведення НСРД виникає необхідність додаткового збору інформації, яка забезпечить (або взагалі уможливить) їх проведення, тобто ці ОРЗ виконуються виключно з метою виконання доручення на проведення НСРД але не є власне проведенням НСРД. Тому, оперативні працівники практично виконують доручення, а отже всі ОРЗ знаходяться в ідентичному правовому положенні і необхідно не відмовлятися від використання основного ефективного інструменту протидії злочинності, а, навпаки, створювати відповідну правову базу. Якщо закон застарів, став недоцільним, його потрібно змінити, доповнити, але тільки відповідно до встановленої процедури, що також визначається законом. У практичній діяльності, оперативні підрозділи мають робити тільки те що передбачено законом, та тільки у той спосіб, який законом прописаний, а у законодавчій діяльності слід забезпечити максимально

повне і оптимальне регулювання процедури виконання ними своїх повноважень, включаючи необхідність законодавчого врегулювання оперативно-розшукового забезпечення НСРД.

Список використаних джерел

1. Про оперативно-розшукову діяльність. Закон України від 18 лют.1992. № 2135-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 22. ст. 303.

Мурзо Євгенія Олександрівна,
ад'юнкт відділу докторантури та
ад'юнктури Національної академії
внутрішніх справ

ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ТА ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДІЙ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ МАРОДЕРСТВА

Війна внесла свої корективи у життя українців. Одним із нових явищ, з яким стикнулись громадяни є мародерство. Відповідно до статті 432 Кримінального кодексу України **мародерство** – викрадення на полі бою речей, що знаходяться при вбитих чи поранених [1]. **Основні обставини, що підлягають з'ясуванню:** 1) час, місце, обстановка заволодіння чужим майном; 2) предмет злочинного посягання, кількість, вартість, приналежність; 3) особа, що вчинила кримінальне правопорушення.

Основними, на нашу думку, **слідчими та процесуальними діями є:** огляд місця події, допит потерпілого, допит свідків, пошук інформації з відкритих джерел та їх огляд, впізнання (якщо поранена особа залишилась живою), тимчасовий доступ до речей і документів (щодо підтвердження статусу військовослужбовця), призначення судових експертиз, витребування доказів у порядку ст. 93 КПК України (направлення запитів).

Огляд місця події. Згідно ч. 1 ст. 237 КПК України, з метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення слідчий, прокурор проводять огляд місцевості, приміщення, речей, документів та комп'ютерних даних [2]. Огляд місця події проводиться за загальними правилами, передбаченими КПК України, із врахуванням обстановки на час проведення слідчої дії.